I. megoldás. Legyen egy a Q ponton áthaladó, a BC-től különböző egyenesnek az AB szárral való metszéspontja E, AC-vel való metszéspontja F (8. ábra). A P-ből az EF-re húzott merőleges talppontja legyen Q_1.

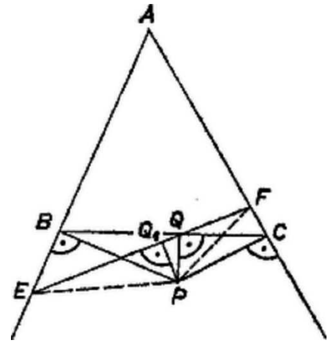

8. ábra

Hasonlítsuk össze (Pythagoras tétele alapján) a BQ és EQ_1, továbbá a QC és Q_1F szakaszokat. A BPQ és EPQ_1 derékszögű háromszögekből

$$BQ=\sqrt{BP^2-PQ^2},\qquad EQ_1=\sqrt{EP^2-PQ_1^2}.$$

A PQQ_1 és PEB derékszögű háromszögekből nyilvánvalóan

$$PQ>PQ_1 \tag{6}$$

$$\text{és}\quad EP>BP. \tag{7}$$

Ezek szerint BQ kifejezésében a kisebbítendő kisebb, a kivonandó pedig nagyobb, mint EQ_1 kifejezésében, tehát

$$BQ<EQ_1. \tag{8}$$

Ugyanígy a PFC derékszögű háromszögből adódó

$$PF>PC \tag{9}$$

felhasználásával a CPQ, FPQ_1 és PQQ_1 derékszögű háromszögekből

$$QC=\sqrt{PC^2-PQ^2}<\sqrt{PF^2-PQ^2}<\sqrt{PF^2-PQ_1^2}=Q_1F. \tag{10}$$

Megmutatjuk még, hogy Q a BC szakaszon, Q_1 az EF szakaszon van. Ekkor (8)-at és (10)-et összeadva következik a bizonyítandó egyenlőtlenség:

$$BC=BQ+QC<EQ_1+Q_1F=EF. \tag{11}$$

A Q és Q_1 helyzetére kimondott állítás így látható be. Az ABC háromszög B-nél és C-nél levő szöge hegyesszög, így az AB-re B-ben és AC-re C-ben állított merőlegeseknek az oldalegyenesektől a háromszöget tartalmazó félsíkba induló félegyenesei BC-vel hegyesszöget zárnak be. Így P ezeknek a félegyeneseknek a metszéspontja, vetülete, Q, a BC szakaszon van, és P a BC egyenes ellenkező oldalán fekszik, mint A.

Ha E az AB oldal B-n túli meghosszabbításán van – amit a továbbiakban mindig felteszünk, mert, ha kell, a betűzés megcserélésével elérhetünk –, akkor E és P a BC egyenes ugyanazon oldalán van, tehát $BEPQ$ konvex négyszög; E-nél levő szöge, mint a BEP derékszögű háromszög egyik szöge, hegyesszög, Q-nál levő szöge pedig derékszög, tehát az EQ átló PE-vel is, PQ-val is hegyesszöget zár be, s így Q_1 az EQ szakasz belső pontja. Ezzel a bizonyítást befejeztük.

Megjegyzés. A feladat állítása érvényes, akármekkora is a háromszög A-nál levő szöge, hiszen csak a B és C csúcsnál levő szögről használtuk fel, hogy hegyesszögek. Világos, hogy érvényes marad akkor is, ha pl. B-nél derékszög van, ekkor ugyanis P és Q egybeesik C-vel. Ha viszont pl. B-nél tompaszög van, akkor a (11) egyenlőtlenség nem következik (8)-ból és (9)-ből, mert az utolsó két bekezdés meggondolásai nem érvényesek, Q a BC szakaszon kívül keletkezik, és valóban EF lehet kisebb is, nagyobb is, mint BC.

II. megoldás. Az I. megoldás (7) és (9) egyenlőtlensége szerint az EPF háromszögben a P-ből induló oldalak nagyobbak, mint a BPC háromszög megfelelő oldalai. Megmutatjuk, hogy egyrészt $EPF\sphericalangle>BPC\sphericalangle$, másrészt hogy ebből, továbbá a BCP és CBP szögek hegyesszög voltából következik, hogy a harmadik oldal is az EPF háromszögben nagyobb.

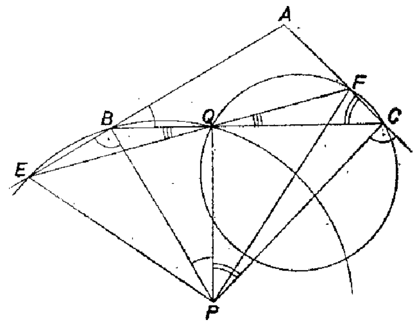

9. ábra

A szögekre kimondott egyenlőtlenség igazolására rajzoljuk meg a B, E, Q, valamint a C, F, Q pontokon áthaladó köröket (9. ábra). P az első kör belsejében van, mert a BQ szakaszt P-ből az ABC szöggel egyenlő szög alatt látszik (merőleges szárú hegyesszögek), E-ből pedig ennél kisebb szög alatt. A másik körön viszont kívül fekszik P, mert a QFC ív P-ből vett látószöge akkora, mint az ACB szög, a P-vel egy oldalon levő kiegészítő ív pontjaiból vett látószög pedig nagyobb, mert innen a QF rész-ív látható ekkora szög alatt. Ezek alapján

$$EPB\sphericalangle > EQB\sphericalangle = FQC\sphericalangle > FPC\sphericalangle,$$

és a két szélső szöghöz a BPF szöget hozzáadva valóban

$$EPF\sphericalangle > BPC\sphericalangle. \tag{12}$$

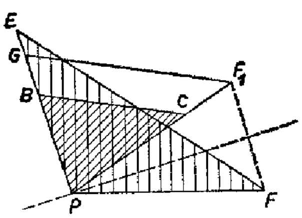

10. ábra

Az EPF és BPC háromszögek EF és BC oldalaira vonatkozó állítás igazolásához úgy forgattuk el a BPC háromszöget P körül, hogy B a PE szakaszra essék (10. ábra), a PC-nél hosszabb PF oldalt pedig P-től rámértük a PC félegyenesre is, a végpont F_1. Húzzunk most BC-vel párhuzamost E és F_1 közül azon a ponton át, amelyik közelebb van BC-hez (a 10. ábrán az F_1 pont az), messe a párhuzamos PE-t G-ben. Mivel $PC < PF = PF_1$, azért nyilvánvalóan

$$BC < GF_1. \tag{13}$$

Ha az ABC háromszög B-nél és C-nél levő szöge hegyesszög, akkor a PBC-vel egyenlő PGF_1 szög is hegyesszög, és így kiegészítő szöge, az EGF_1 szög, tompaszög. Ezért

$$GF_1 < EF_1.$$

Ezt (13)-mal egybevetve

$$BC < EF_1. \tag{14}$$

Mivel az EPF_1 és EPF háromszögek két-két oldala egyenlő, de közbezárt szögük az előbbi háromszögben kisebb, azért[1]

$$EF_1 < EF,$$

és ezt (14)-gyel egybevetve $BC < EF$; az állítást bebizonyítottuk.

Megjegyzés: A (12) egyenlőtlenség a következőképpen is belátható. Rajzoljunk köröket a BP és CP szakaszok, mint átmérők fölé; ezek egymást P-ben és Q-ban metszik. Legyen ezek Q-tól különböző metszéspontja EF-fel E_1, illetőleg F_1 (11. ábra). P-ből az E_1F_1 szakasz ugyanakkora szögben látható, mint a BC szakasz: $E_1PF_1\sphericalangle = BPC\sphericalangle$, mert a BPF_1 szög közös részük, nem közös E_1PB, illetőleg F_1PC részük pedig egyenlő a vele egy íven nyugvó E_1QB, illetőleg $F_1QC = FQC$ szöggel, ha F_1 a QF szakaszon, vagy annak Q végpontjában van, – az utóbbi szögek viszont csúcsszögek. Ha pedig F_1 a QE szakaszon van, akkor az E_1QB szög külső szöge az F_1PCQ húrnégyszögnek, az F_1PC rész-szög pedig belső szög a négyszög Q-val szemben fekvő csúcsánál, tehát a nem közös szög-részek egyenlősége ilyenkor is fennáll.

[1] Ugyanis az FF_1 szakasz P-n átmenő felező merőlegesének ugyanazon oldalára esik E és F_1.

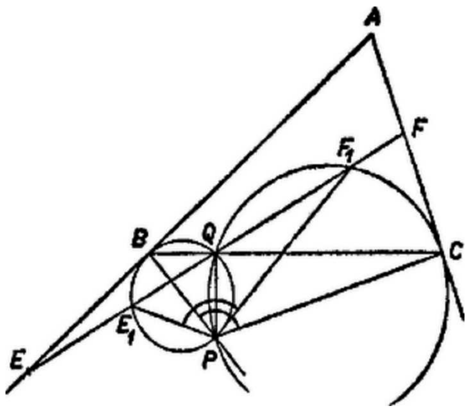

11. ábra

Az E_1F_1 szakasz része az EF szakasznak, az E_1PF_1 szög része az EPF szögnek, tehát valóban fennáll $EPF\sphericalangle > BPC\sphericalangle$. (Bizonyítani kellene még az E_1, F_1 pontok helyzetéről felhasznált állítást.)

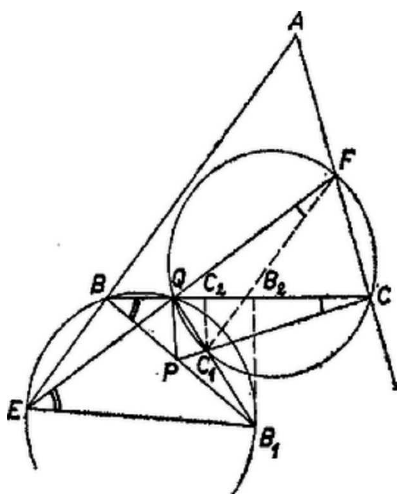

12. ábra

III. megoldás. Állítsunk merőlegest Q-ban EF-re, és messe ez a PC egyenest C_1-ben, PB-t pedig B_1-ben; B_1 és C_1 merőleges vetülete a BC egyenesen legyen B_2, ill. C_2 (12. ábra). E az AB oldal meghosszabbításán van, ezért a merőleges a PQC derékszögű szögtartományban halad, tehát a BCP háromszög PC oldalát és a BP oldal meghosszabbítását metszi, továbbá C_2 a QC szakaszon adódik. Ezért $QC_1 < QB_1$, és egyszersmind

$$QC_2 < QB_2. \tag{15}$$

C és Q rajta van a C_1F átmérő fölötti Thales-körön. A QFC_1 és QCC_1 szögek egyenlők, mint ugyanazon íven nyugvó kerületi szögek, így a QFC_1 és C_2CC_1 derékszögű háromszögek hasonlók. A két átfogó közül FC_1 a nagyobb, mert a körnek átmérője, tehát a megfelelő befogókra

$$FQ > CC_2. \tag{16}$$

A BC-ből még fennmaradt C_2B szakasz helyett a nála nagyobb B_2B-ről mutatjuk meg, hogy kisebb az EF-ből fennmaradt EQ-nál. (B_2B a BC-nél nagyobb is lehet.) Ehhez a BB_1B_2 és az EB_1Q háromszögeket hasonlítjuk össze. B és Q rajta van az EB_1 átmérő fölé rajzolt Thales-körön, ezért egyrészt

$$EB_1 > BB_1,$$

másrészt a két háromszögben az egy íven nyugvó B_1EQ és B_1BQ kerületi hegyes szögek egyenlők. Így a két háromszög hasonló, és az EB_1Q háromszög oldalai nagyobbak, tehát

$$EQ > BB_2. \tag{17}$$

Most már a (15)–(17) egyenlőtlenségek alapján valóban

$$EF = EQ + QF > BB_2 + C_2C = BQ + QB_2 + C_2C > BQ + QC_2 + C_2C = BC.$$

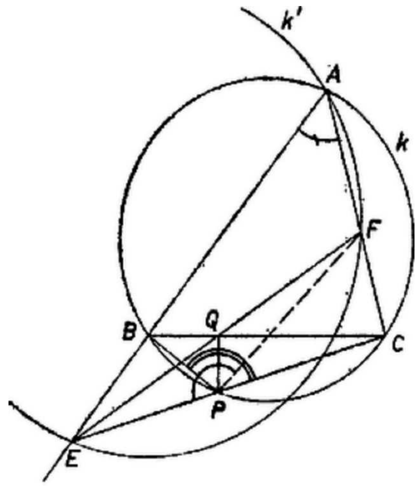

13. ábra

IV. megoldás. A feladat állítása következik abból is, ha megmutatjuk, hogy az AEF háromszög köré írt k' kör átmérője nagyobb, mint az ABC háromszög köré írt k kör átmérője (13. ábra), hiszen nagyobb körben ugyanakkora kerületi szög – ti. a $BAC = EAF$ szög – nagyobb húr felett nyugszik.

A k kör átmegy P-n is, és AP a kör egy átmérője, mert az $ABPC$ négyszögben a B és C csúcsnál derékszög van. Elég tehát belátnunk, hogy P a k' kör belsejében van, hiszen ekkor k'-nek van k átmérőjénél nagyobb húrja, ezért k' átmérője nagyobb, mint k átmérője. P valóban k belsejében van, mert (8) alapján

$$EFP\sphericalangle > BPC\sphericalangle = 180^\circ - BAC\sphericalangle = 180^\circ - EAF\sphericalangle,$$

és az EF szakasz a k' kör (A-t nem tartalmazó) EF ívének pontjaiból látszik $180^\circ - EAF$ szög alatt. Ennél nagyobb szög alatt az EF szakaszt csak a k' kör belső pontjaiból lehet látni. Ezt akartuk bizonyítani.